

De volgende stap

*Drentse aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling
Regiovisie en actieplan Geweld hoort nergens thuis 2020-2024*

Inhoud

1. Huiselijk geweld en kindermishandeling; de weerbarstige werkelijkheid	5
1.1. Inleiding	5
1.2 De gevolgen	6
1.3 Recidive en intergenerationele overdracht	6
1.4 Problematiek	6
2. Landelijk programma “Geweld hoort nergens thuis”	8
3. Drentse situatie - Regionale urgentie	10
4. Ambities Drenthe	13
4.1 Inleiding	13
4.2 Visie- van veiligheid naar risicogestuurde zorg	13
4.3 Regionale vertaling en actielijnen.....	15
4.4 Uitvoeringsplan.....	17
4.5 Actielijnen korte termijn.....	17
4.6 Randvoorwaarden	19
5. Organisatie en contactgegevens	21

Inleiding

De krantenartikelen liegen er niet om. Dagelijks kunnen we lezen over incidenten van geweld. Soms met dodelijke afloop. Geweldsincidenten komen vaak voor. En vaker nog dan dat we het in de krant lezen, weten we er niets van. Speelt het zich af achter de voordeur. Recent onderzoek laat zien dat, van de gezinnen die wel gemeld zijn bij Veilig Thuis, deze gezinnen gemiddeld 71 geweldsincidenten per jaar meemaken. 71 geweldsincidenten per jaar; dat is meer dan eenmaal per week.

In het voorjaar van 2019 lazen we nog: “moordverdachte bedreigde vrouw al eerder” En uit het achtergrondartikel blijkt dat vele hulpinstanties al langere tijd wisten van het geweld. Dat de kinderen in beeld waren. Maar dat ze allen ‘niet echt konden doordringen’ en niet altijd met elkaar in contact stonden en relevante informatie niet konden of wilden uitwisselen. En deze voorbeelden zijn er nog te veel. Soms met fatale afloop.

De vraag rijst vervolgens hoe de situatie in Drenthe is.

Voor u ligt de regiovisie “De volgende Stap”. Hierin is beschreven waarom en hoe Drenthe een volgende stap gaat zetten in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De vorige regiovisie is afgelopen. Alle regio’s in Nederland hebben de opdracht gekregen om een regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling te formuleren. Deze moet worden gekoppeld aan het landelijk programma “Geweld hoort nergens thuis”. Iedere regio heeft financiering gekregen om een projectleider aan te stellen die de landelijke uitgangspunten vertaalt naar de regionale situatie. In het voorjaar van 2019 is een projectleider “Geweld hoort nergens thuis” aangenomen. Centrumgemeente Emmen is opdrachtgever. De projectleider heeft als opdracht om de situatie in Drenthe te beschrijven en de ambities op te halen. Daarnaast heeft zij de opdracht de landelijke ontwikkelingen zoals het programma “Geweld hoort nergens thuis” te vertalen naar de Drentse situatie.

De regiovisie is tot stand gekomen met input van gemeenten, instellingen en professionals. Er zijn resultaten uit landelijke onderzoeken gebruikt, gesprekken gevoerd, bijeenkomsten georganiseerd en regionale analyses gedaan van casuïstiek. De regiovisie is afgestemd op en afgeleid van de actielijnen van het programma “Geweld hoort nergens Thuis”. De regiovisie is daarnaast gebaseerd op de duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel geweld; “Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg”.

Op basis hiervan is een aantal Drentse ambities beschreven voor de komende jaren.

De ultieme ambitie is het volledig stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling in Drenthe. In Drenthe gaan we voor nul slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling. Naar het voorbeeld van de Drentse verkeers-campagne: “Samen richting nul slachtoffers”.

We zien in de keuzes de volgende lijn: De basis op orde brengen, vervolgens investeren in verbetering van de aanpak, preventie en signalering en tegelijkertijd ontwikkeling van het

beleid ten aanzien van specifieke doelgroepen en het verder ontwikkelen van zorgprogramma's.

Om bovenstaande ambities en doelstellingen te vertalen in een uitvoeringsplan, wordt er naast de projectleider "Geweld hoort nergens thuis" een werkgroep samengesteld. Deze werkgroep bestaat uit een aantal gemeenten en belangrijke stakeholders in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De projectleider GHNT is voorzitter van deze werkgroep. De werkgroep en de projectleider vallen onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de wethouder Jeugd van de centrumgemeente Emmen. Deze situatie is mogelijk tijdelijk totdat er een ander bestuurlijk gremium is gevormd, dan wel aangewezen hiervoor.

De projectleider en werkgroep "Geweld hoort nergens thuis" worden gevraagd een uitvoeringsprogramma te schrijven voor 2020-2024. De projectleider is verantwoordelijk voor het monitoren van de uitvoering hiervan, de resultaten en de evaluatie hiervan. Op basis van de evaluatie en voortgang zal dit uitvoeringsprogramma zo nodig worden bijgesteld.

De regiovisie is als volgt opgebouwd: de problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling is beschreven naar aanleiding van landelijke ontwikkelingen en onderzoeken, het landelijk programma "Geweld hoort nergens thuis", de Drentse situatie en vervolgens welke inhoudelijke koers Drenthe volgt om te komen tot een duurzame aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze koers is vertaald in concrete ambities en actielijnen met een aanzet tot een aantal randvoorwaarden.

De regiovisie zal vastgesteld worden in alle gemeenten. Met daarbij de vraag om de opdracht te verstrekken aan de projectleider en de werkgroep om dit te vertalen in een uitvoeringsprogramma en uit te voeren in samenspraak met bestuurders, beleidsmakers, professionals en inwoners.

1. Huiselijk geweld en kindermishandeling; de weerbarstige werkelijkheid

1.1. Inleiding

Er is de laatste jaren veel geschreven over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De aanpak is de afgelopen decennia enorm ontwikkeld. Elk jaar leren we in Nederland meer over de dynamiek, de aard en omvang, de oorzaken en gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Maar ook wat de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling heeft opgeleverd. In dit hoofdstuk wordt dit kort weergegeven met behulp van een drietal onderzoeken.

Huiselijk geweld en kindermishandeling vinden vrijwel altijd plaats binnen een relatie met een ongelijke (mate van) afhankelijkheid en met scheve machtsverhoudingen. Slachtoffers ervaren vaak continu een gevoel van onveiligheid, stress en angst. Naarmate de afhankelijkheid groter is, neemt de impact op het slachtoffer toe. In bijna alle gevallen is ingrijpen van buitenaf nodig om het geweld te stoppen. Zeker wanneer geweld al langer speelt is het werken aan het duurzaam oplossen van geweld geen eenvoudig opgave. Patronen van geweld zijn in de dynamiek van een relatie ingeslepen en problemen hebben vaak een structureel karakter.

Bij huiselijk geweld en kindermishandeling kan het gaan om fysiek geweld, seksueel geweld of misbruik, emotioneel geweld en verwaarlozing maar ook het onthouden van zorg. Het kan gaan tussen volwassenen en van volwassenen naar kinderen. Maar we kennen ook vormen zoals oudermishandeling, geweld van jongvolwassen kinderen naar hun ouders, stalking, eengerelateerd geweld, seksuele uitbuiting. Waar het in dit stuk gaat over huiselijk geweld en kindermishandeling gaat het om alle situaties waarin onveilige situaties ontstaan in een afhankelijkheidsrelatie. Belangrijk om te benadrukken is dat seksueel geweld nadrukkelijk ene plaats krijgt in de aanpak. Deze vorm van geweld vraagt specifieke focus en expertise. Waar in de regiovisie gesproken wordt van huiselijk geweld en kindermishandeling, valt daar ook seksueel geweld en seksueel misbruik onder in afhankelijkheidsrelaties. En daar waar het specifieke expertise vraagt, wordt dit onderwerp apart geagendeerd.

Er zijn vele vormen, vele oorzaken, vele verschillende gevolgen. Wat deze problematiek bij uitstek in zich heeft is de complexiteit van de situatie en gevolgen voor ieder die hierbij betrokken is. En deze complexiteit vraagt een gezamenlijke visie. Immers, door middel van een gezamenlijke visie, gezamenlijke taal de aansluiting tussen de partners in de keten, en de direct betrokkenen optimaal kan worden vormgegeven. Uit onderzoek (nationaal en internationaal) en regionale en landelijke praktijkvoorbeelden blijkt hoe complex de problematiek is en indien we dit duurzaam willen oplossen, een aantal noodzakelijke elementen van belang zijn. Deze elementen komen terug in deze regiovisie. Het gaat daarbij om onder andere: integrale bestuurlijke sturing van de aanpak, expertise, outreachende aanpak en een combinatie van gedurfde ambitie en een lange adem.

1.2 De gevolgen

De gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn groot. Allereerst voor de betrokkenen. Zeker voor kinderen heeft het opgroeien in een stressvolle en onveilige situatie vaak ernstige gevolgen, waarvan sommige pas op volwassen leeftijd tot uiting komen. Uit onderzoek blijkt dat emotioneel misbruik en verwaarlozing voorspellers kunnen zijn voor het ontwikkelen van angst en depressie. Bij veel volwassen slachtoffers én plegers zien we een geschiedenis van kindermishandeling of het getuige zijn van huiselijk geweld. Zij hebben daarmee al hun hele leven te maken met geweld en brengen dat ook weer over op hun kinderen.

Relevante partijen in Nederland delen het beeld dat de maatschappelijke impact van huiselijk geweld en kindermishandeling groot is. Uit onderzoek komt naar voren dat het gaat om gezondheidsproblemen, verslaving en werkeloosheid. De maatschappelijke consequenties zijn groot. Huiselijk geweld en kindermishandeling kost de samenleving jaarlijks bijna anderhalf miljard euro. Alleen al door ziekteverzuim verliezen werkgevers per jaar 192 miljoen euro.

1.3 Recidive en intergenerationale overdracht

“De beste voorspeller van huiselijk geweld is dat het eerder is gebeurd”. We weten uit onderzoek dat kinderen, die slachtoffer of getuige zijn geweest van geweld in afhankelijkheidsrelaties, zelf meer risico lopen zelf slachtoffer en/of pleger te worden later. Multiproblematiek, armoede, laaggeletterdheid zijn ook risicofactoren voor geweld. In Nederland worden wisselende cijfers weergegeven over recidive cijfers. Oorzaak is dat niet altijd registratiesystemen juist zijn ingericht of op elkaar afgestemd. Ook wordt niet altijd een eenduidige definitie van recidive/hermelding gehanteerd. Landelijk wordt gesproken van een recidive cijfer van 50-70%. In deze regiovisie gaat het wat ons betreft over verschillende elementen van recidive, die allen een andere benadering vragen en anders beïnvloedbaar zijn. Kinderen en volwassenen die eerder geweld hebben meegemaakt, recidive als onderdeel van het proces om te komen tot beëindiging van het geweld, maar ook recidive/hermelding omdat de hulp niet passend was, te laat hulp of geen hulp werd verleend of te kort.

1.4 Problematiek

Er is afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar oorzaken, aard en omvang van geweld. En er is in onderzoek ook meer ingezoomd op het hulpaanbod en de samenwerking en aansluiting tussen organisaties. Het voert te ver om alle onderzoeken te verwerken in deze regiovisie, maar een drietal onderzoeken willen we graag betrekken in dit stuk. Deels omdat de uitkomsten ook gebruikt zijn in de opzet van het programma “Geweld hoort nergens thuis” en deels omdat ze niet alleen een achtergrondbeeld geven maar ook een beeld van de uitvoeringspraktijk.

Het gaat om de volgende onderzoeken:

- Doorbreken geweldspatroom vraagt gespecialiseerde hulp; Verweij-Jonker instituut 2014
- Werkt de aanpak van kindermishandeling en partnergeweld; Verweij-Jonker en Augeo 2016-2021
- Lokaal netwerk na Veilig Thuis; is de veiligheid na doorverwijzing geborgd en is passende hulp verleend; Toezicht sociaal domein 2018-2019

Uit het onderzoek (Doorbreken geweldspatroom vraagt gespecialiseerde hulp; Verweij-Jonker instituut) is gebleken dat in de huidige aanpak hulpverleners zich veelal richt op deelproblemen waarbij de kennis van en focus op geweldsproblematiek ontbreekt en dat te weinig wordt gecommuniceerd en afgestemd tussen hulpverleners en niet of nauwelijks sprake is van specialistisch, integraal en systeemgericht hulpaanbod voor slachtoffer, pleger en kinderen. Ook komt in dit onderzoek (en dit zien we ook in Drenthe) naar voren dat er in veel gezinnen veel hulpverleners actief zijn en dat dat niet altijd een garantie is om het geweld duurzaam te stoppen.

Toezicht sociaal domein van de inspectie Jeugd heeft onderzoek gedaan naar aansluiting en samenwerking tussen Veilig Thuis en het lokale veld. Zij hebben cliënten en netwerkpartners gesproken. De algemene bevindingen zijn dat er grote variatie tussen gemeentes bestaat en binnen regio's. Het gebruik van het uitgangspunt "1 gezin, 1 plan, 1 regisseur" (1G1P1R) is uitzondering, ondanks dat dit goed beschreven is in gemeentelijk beleid. Het thema informatie delen is zeer actueel. Door het niet kunnen, durven of willen delen van informatie stagneert casuïstiek. Er is niet altijd een eenduidige en gezamenlijke visie op veiligheid, onvoldoende expertise om veiligheidsplannen te maken, onvoldoende trauma-sensitiviteit. Er is een vraagstuk van positionering van de lokale vrijwillige hulp en een weinig integrale en systeemgerichte aanpak.

Het laatste onderzoek van Augeo en Verweij-Jonker instituut geeft de volgende cijfers weer:

- In 56% van de gezinnen is zowel sprake van direct geweld tegen kinderen als geweld tussen partners
- 4 op de 10 kinderen heeft traumatische klachten, zoals depressie en angst
- Gemiddeld maken gezinnen die bij Veilig Thuis zijn gemeld 71 geweldsincidenten per jaar mee
- Van de ouders heeft 44% zelf als kind een of meer vormen van huiselijk geweld meegemaakt

2. Landelijk programma “Geweld hoort nergens thuis”

Niet op school, niet op straat, maar thuis heb je de grootste kans om met geweld in aanraking te komen. Huiselijk geweld is in omvang en impact één van de grootste geweldsvraagstukken van de samenleving

“Later, toen ik al lang uit huis was, zei een tante dat ze wel vermoedens had. Ik kan me ook niet voorstellen dat echt niemand iets heeft gemerkt. Maar niemand heeft ingegrepen.”

“Het is verwarrend dat het ook zelfstandige en assertieve vrouwen kan overkomen.”

“Ik heb als kind alleen maar klappen gehad, ik voelde me zo minderwaardig, en wist niet hoe ik anders mijn kinderen op moest voeden dan met harde hand”

Hulp is nog te lang vrijblijvend en het ontbreekt aan voldoende nazorgfaciliteiten (bijvoorbeeld behandeling van trauma’s), en aan goede samenwerking vanuit meerdere disciplines (multi disciplinair) en gericht op het hele gezin of alle direct betrokkenen (systeemgericht) om duurzaam te kunnen oplossen.

De opgave van het programma “Geweld hoort nergens thuis” is huiselijk geweld en kindermishandeling te stoppen, terug te dringen en de schade ervan te beperken en zo de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie te doorbreken.

De ambitie van het landelijk programma “Geweld hoort nergens thuis” is huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en beter in beeld te hebben en ervoor zorgen dat iedereen weet wat te doen bij (een vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat betekent dat mensen bij een vermoeden over gaan tot actie. Wanneer we eerder in actie komen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen we de duur van het geweld verkorten en erger voorkomen.

Met dit programma werkt men landelijk mee aan duurzame oplossingen voor bestaande knelpunten. Het programma wil dat:

- Voor slachtoffers altijd de veiligheid duurzaam geborgd is,
- Er passende hulp is voor slachtoffers en plegers, en plegers passend worden aangepakt.
- Signalering in een zo’n vroeg mogelijk stadium plaatsvindt

Dit moet ertoe leiden dat het welbevinden van de gezinnen of directbetrokkenen omhoog gaat. Het programma is opgebouwd langs **drie actielijnen en bouwstenen**:

Bovenstaande actielijnen en bouwstenen vindt u terug in deze regiovisie. Zij worden gekoppeld aan de situatie in Drenthe en nader uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma 'Geweld hoort nergens thuis Drenthe'.

3. Drentse situatie - Regionale urgentie

Zoals aangegeven in de inleiding was de opdracht om, na het landelijk beeld en de landelijke ambities, te kijken hoe de situatie is in Drenthe als het gaat om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De projectleider is in het voorjaar van 2019 gestart met het bestuderen van casuïstiek en de lokale en regionale processen. Zij is bij vele lokale, regionale en landelijke bijeenkomsten geweest om input op te halen en de opgehaalde informatie te kunnen duiden. De projectleider heeft gesproken met bestuurders, beleidsmakers, professionals en direct betrokkenen. De centrale vraag was:

“Hoe staat het in Drenthe met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en wat is er volgens jou nodig om te zorgen om het geweld te voorkomen en duurzaam te stoppen?”

Het beeld van de Drentse aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling geeft een enorme betrokkenheid en inzet van alle genoemde partijen, veiligheidscasuïstiek die wordt opgepakt en er wordt samengewerkt. Initiatieven worden ontwikkeld zoals MDA++ aanpak, behandelprogramma's, meer aansluitende samenwerking rondom veiligheid, verhogen van de expertise. Tevens is het beeld verontrustend, afgezet tegen wat we weten uit onderzoek en afgezet tegen wat we weten wat er nodig is, in de aanpak van geweld en het verlagen van de risico's op ernstige incidenten en langdurige gevolgen. Hieronder een beeld van de reacties en bevindingen:

- Er is op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling geen integrale en systeemgerichte sturing. Bestuurlijk en ambtelijk zijn onderdelen van de aanpak bij verschillende domeinen belegd. Dit resulteert in een versnipperde aanpak, ook in de uitvoering.
- Er is een slechte aansluiting in de keten tussen organisaties (proces, inhoud, cultuur)
- Er is weinig zicht op aard, omvang van de problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling en resultaten van de aanpak; lokaal en regionaal.
- Er is weinig zicht op recidive en terugkerende casuïstiek, laat staan sturing op het terugdringen hiervan. In de steekproef die onlangs is gedaan werd duidelijk hoe groot de recidive is bij meldingen VTD. Ook landelijke gemiddelden laten een hoog aantal recidive cijfers zien.
- De hulp wordt veelal (te) laat ingezet. Onderzoek heeft uitgewezen dat bij geweldsproblematiek de hulp het beste binnen 24 uur kan worden opgestart. Omdat anders de gezins-systemen zich weer sluiten en er voor de hulpverlening weinig tot geen ingang meer is.
- De opdracht die organisaties (regionaal en lokaal) hebben sluit niet altijd aan op wat er nodig is om het geweld te stoppen:
“Ik heb de opdracht om vraaggericht te werken. Dus als mensen geen vraag hebben of weinig gemotiveerd zijn voor hulp, kan en mag ik niks doen” aldus een lokale uitvoerder. (In de dynamiek van geweld komt het vaak voor dat betrokkenen zelf geen hulpvraag kunnen formuleren. Het gaat om de vraag achter de vraag. Ook het ongemotiveerd zijn past veelal in de problematiek van geweldsituaties. Het in actie komen om de eigen veiligheid, en die van bijvoorbeeld hun kinderen, is een complex proces).

- Er is niet altijd zicht en focus op de veiligheid van alle leden van het gezin;
- Wie de regie heeft in een casus is regelmatig onduidelijk. Er is dubbele regie of er is geen regie;
- Expertise, maar ook faciliteren van tijd en focus, ontbreekt om geweld te herkennen, te stoppen en duurzaam op te lossen binnen organisaties en onder professionals;
- Onduidelijk is wie wanneer welke informatie kan en moet uitwisselen
- Dubbelingen in proces; casuïstiek wordt soms op verschillende plekken besproken.
- Urgentie en opschaling onduidelijk; wie moet wanneer weten van een mogelijke risicovolle organisatie en wie grijpt in;
- Er is in een aantal gemeenten wel veiligheidsregie ingekocht maar geen uitvoerende hulp; gespecialiseerd en gericht op geweldsproblematiek.
- Er is veelal enkel focus en expertise op kinderen en niet op de (onderliggende) problematiek en veiligheid van volwassen slachtoffers en plegers.
- Er is weinig deskundige (gericht op het daadwerkelijk stoppen van geweld), uitvoerende hulp voor volwassen slachtoffers en plegers aanwezig lokaal;
- Het lokale veld ervaart problemen door wachtlijsten bij instellingen zoals de GI, RvdK, VTD. Op inhoudelijk niveau maken zij zich zorgen om de veiligheid van betrokkenen en qua belasting. En op proces-niveau maken zij zich zorgen omdat zij 'het gat' vaak proberen te dichten. Het probleem wordt op deze wijze niet helder en wordt niet juist geadresseerd en geagendeerd op deze wijze.

Bovenstaande kan voor inwoners van Drenthe veiligheidsrisico's opleveren. Acuut in de zin van levensbedreigend en langdurig in de zin van schade en ontwrichting in gezinnen en bij individuen. De risico's zitten erin dat kinderen en volwassenen die geweld meemaken of geweld plegen niet in beeld zijn. Of bij veel verschillende instanties in beeld zijn die niet met elkaar in verbinding zijn. Dat cruciale informatie niet kan worden gedeeld, dat kinderen op verschillende plekken/tafels besproken worden zonder dat er connectie is tussen de professionals en het gezin. Of dat gezinnen en individuen 'opgegeven' worden. Omdat het nou eenmaal al zo lang speelt, ze niet gemotiveerd zijn, het al generaties duurt.

De afgelopen jaren is er een hoop gebeurd en hard gewerkt. Aan de transitie van de WMO en de Jeugdzorg, de verantwoordelijkheid voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling die naar de gemeente ging, de start van Veilig Thuis Drenthe. Gemeenten hebben hun lokale veld ingericht en veiligheidscasuïstiek wordt aangepakt. Soms lokaal, soms via Veilig Thuis, soms onder regie van het Zorg en Veiligheidshuis. In de regio hebben gemeenten verschillende vormen gekozen het lokale veld in te richten. Soms onder de gemeente, soms uitbesteed. Soms met specialisten en soms met generalisten. Soms in een integrale aanpak en aansturing en soms zijn domeinen jeugd, volwassenen, veiligheid en inkomen & participatie nog zeer gescheiden van elkaar georganiseerd in de aanpak. In de komende tijd is het belangrijk de werkende elementen vanuit Drenthe te gebruiken voor het zetten van de volgende stap. Dat kan heel goed geïnventariseerd worden aan de hand van het landelijk kwaliteitskader "Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams". Deze opbrengsten kunnen dienen als bouwstenen in de verdere ontwikkeling van de Drentse aanpak van huiselijk geweld

Bovenstaande beeld laat ook zien dat in Drenthe nog weinig zicht is op effectiviteit van de ingezette interventies en stuur-mogelijkheden voor gemeenten betreft resultaten. De Drentse gemeentes willen een volgende stap maken. Om kwetsbare kinderen, volwassen slachtoffers, plegers en onveilige situaties eerder en beter in beeld te hebben. Om de regie, het zicht op veiligheid, de duurzame veiligheid te waarborgen in een gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. En dan gaat het niet alleen om regie en sturing op casus niveau maar ook om integrale bestuurlijke en ambtelijke regie en sturing.

De gemeenten hebben een regierol in de opgave om een veilige en woon- en leefomgeving te realiseren. Naast de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn de aanpak van Verwarde personen, de ketenveldnorm en de Wet Verplichte GGZ op dit moment belangrijke opgaven. Deze opgaven vragen om een effectieve verbinding tussen zorg en veiligheid. Die verbinding gaat niet vanzelf. Deze gemeentelijke regierol (van veiligheids- en zorgpartners) is nog onvoldoende uitgewerkt als het gaat om (vroeg)signaleren, uitwisselen van informatie, maken van keuzes en het vinden van een adequate aanpak. Een goed evenwicht tussen preventie en repressie kan multiproblematiek of escalatie voorkomen en doet recht aan de situatie van het individu, zijn of haar omgeving en de belangen van onze samenleving. Zonder een gerichte aanpak van de achterliggende oorzaken lijkt een repressieve aanpak niets anders dan symptoombestrijding. Andersom kunnen zorgpartijen baat hebben bij een dwingend kader dat soms opgelegd kan worden om daarmee, ook in het belang van hun cliënt, tot de meest effectieve interventie te komen.

4. Ambities Drenthe

4.1 Inleiding

Voorgaande hoofdstukken geven een beeld van de complexiteit van de problematiek, de oorzaken, de gevolgen, en de huidige aanpak. Kortgezegd zien we zowel in het landelijk beeld, de landelijke onderzoeken en de situatie in Drenthe dat er op vele fronten nog stappen te zetten zijn in het stoppen en het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Vraag is wat het antwoord is op de problemen die we zien in:

- Onvoldoende focus op de veiligheid van alle betrokkenen
- Onvoldoende of te laat systeemgericht hulpaanbod
- De afwezigheid van een samenhangende en integrale aanpak en sturing
- Onvoldoende (specifieke) expertise om veiligheidscasuïstiek aan te pakken

In Drenthe willen we deze problemen het hoofd bieden door een aanpak van huiselijk geweld waar de samenhang en samenwerking in verbeterd worden. Een aanpak die is gebaseerd op inhoud en focus op de veiligheid die we willen bewerkstelligen voor alle inwoners van Drenthe.

4.2 Visie- van veiligheid naar risicogestuurde zorg

Het Drentse beeld verschilt niet zo veel van het beeld wat komt uit het beeld wat landelijke deskundigen schetsen en het beeld uit de verschillende landelijke onderzoeken; er is gemeentelijke inzet en drive bij professionals om de aanpak vorm te geven, maar we weten, kunnen en doen onvoldoende om de problematiek echt duurzaam op te lossen. Naar aanleiding van het onderzoek van Verweij-Jonker, 2014 is door VNG en GGD GHOR een visie ontwikkeld.

De basis voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is beschreven in de visie gefaseerde ketensamenwerking (GGD GHOR Nederland ; 2016). De visie geeft handvatten om een goede samenwerking mogelijk te maken tussen de verschillende benodigde partijen, met als doel geweld en/of verwaarlozing te stoppen en op een duurzame manier op te lossen. De visie brengt een verschuiving in het denken tot stand over de kwalitatieve aanpak van geweld en onveiligheid in huiselijke kring in de keten vanaf Veilig Thuis tot en met de GGZ, politie/OM en alle partners in de zorg en veiligheid daartussenin. Elke organisatie heeft hierin de opdracht en de mogelijkheid om vanuit de eigen expertise naar de situatie te kijken, waardoor een compleet beeld wordt verkregen van zowel de problemen die spelen als de mogelijke oplossingen. De ambitie is om een verschil te maken bij het doorbreken van de complexe cirkel van geweld die doorwerkt tot in de volgende generaties.

Er wordt uitgegaan van vijf fasen in het aanbieden van zorg:

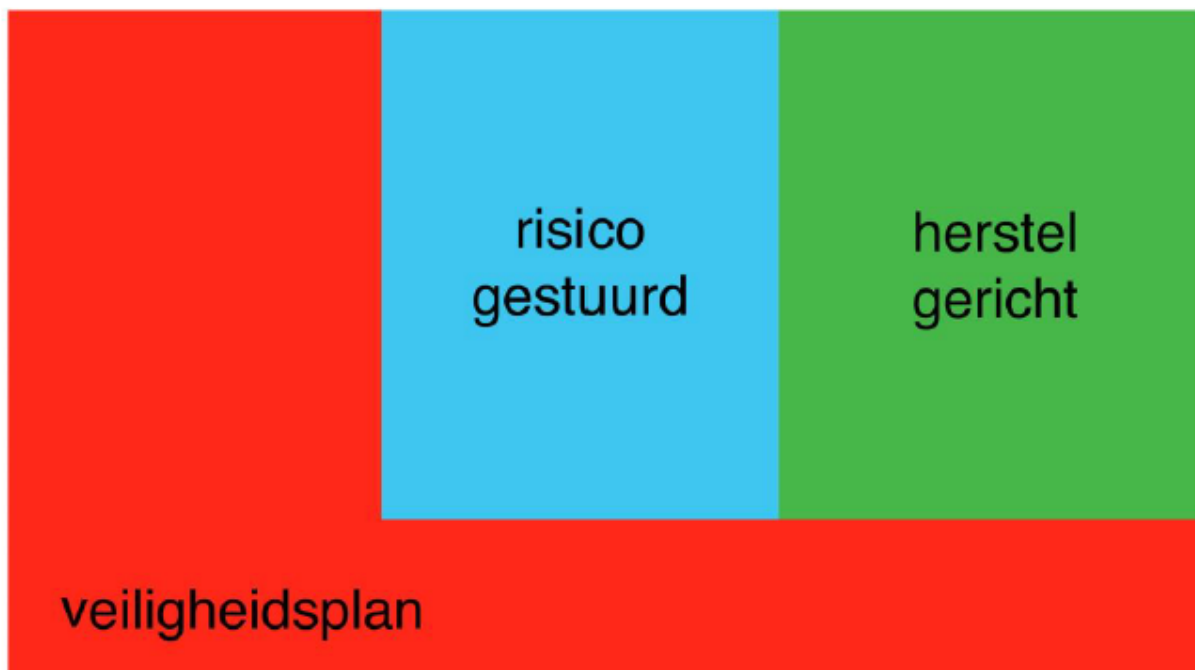
- werken aan directe veiligheid met een veiligheidsplan;
- werken aan stabiele veiligheid met een hulpverleningsplan voor risicogestuurde zorg;

- werken aan herstel van de ontwikkeling van de individuele gezinsleden met herstelplannen voor trauma-geïnformeerde en herstelgerichte zorg;
- werken aan stabilisatie door het evalueren en bijstellen van eerder gestelde doelen;
- werken aan het leren omgaan met terugval met een toekomstplan.

Met dit gedachtegoed als basis is een verbinding tussen de domeinen WMO, Jeugd en Veiligheid onvermijdelijk. Door het hanteren van de visie worden, samen met het gezin/huishouden, concrete stappen gezet om de omgeving duurzaam veilig te maken. Wanneer professionals, managers en bestuurders vanuit deze visie werken en organisaties ingericht worden, wordt gericht gewerkt aan de problemen van de gezinnen/huishoudens.

Deze visie geeft een antwoord op een groot deel van beschreven knelpunten. De visie geeft een handreiking om op verschillende niveaus, in stapjes samen te werken aan veiligheid. Samen met de betrokken gezinnen. Het geeft de professionals een gezamenlijke visie op veiligheid, een gezamenlijke taal en handvatten om gezamenlijk, onder eenduidige regie, een voortdurende focus op duurzame veiligheid te behouden. Naast deze focus op veiligheid geeft deze handreiking ook richting aan het inzetten van risicogerichte zorg en herstelgerichte zorg. Hiermee kan een aantal van de beschreven knelpunten vanuit landelijk onderzoek en de Drentse situatie worden opgelost, dan wel voorkomen worden.

Hieronder is de visie schematisch weergegeven:

4.3 Regionale vertaling en actielijnen

Drenthe legt met de visie gefaseerde ketensamenwerking “Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg” de basis voor een gedegen aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Waar de methode van samenwerking, regie en focus op veiligheid voor alle professionals eenduidig en leidend is. Met helderheid over ieders rol, taak en verantwoordelijkheid in de keten en een lokaal en regionaal aanbod wat aansluit bij de doelen om directe en duurzame veiligheid te bereiken.

Uit de verschillende gesprekken blijkt dat onderstaande de ambities zijn waar Drenthe komende jaren aan wil en moet werken. Vervolgens heeft Drenthe een aantal ambities geformuleerd die leidend zijn voor concrete actielijnen voor de komende jaren.

We willen een Drenthe waar

- *Iedere inwoner van Drenthe veilig is in huiselijk kring.*
- *Waar iedere professional, van het onderwijs tot aan de ambulancedienst, van de ouderenverzorger tot de verloskundige alert is op signalen van onveiligheid en weet hoe zij of hij hierin moet handelen*
- *Waar open gesproken kan worden over gewelds-problematiek over (moeizame) relaties en de schaduwkanten van het opvoeden, in de buurt, in professionele setting*
- *Waar de maatschappelijke norm is dat geweld niet kan, maar dat er tegelijkertijd ruimte is voor hulp en ondersteuning om het geweld op te lossen*

Wat betekent dat Drenthe de komende jaren werkt aan: een aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling die preventief is, risicogestuurd en gericht op duurzaam herstel en duurzame veiligheid. Door:

- *Versterking van gezonde systemen, gezonde (partner)relaties (Amplitie)*
- *Een klimaat waarin problematiek in relaties, geweld en onveiligheid kan worden besproken, thuis, in de buurt, bij de huisarts, op school, etc.*
- *Preventieve programma's om op basis van signalen en risicofactoren het gesprek aan te gaan over bijvoorbeeld knelpunten in het opgroeien en opvoeden, moeizame en gewelddadige relaties, en over signalen en risicofactoren van geweld. En advies, ondersteuning en hulp kunnen krijgen*
- *Directe hulp bij huiselijk geweld en kindermishandeling die systemisch, systeemgericht en integraal wordt ingezet. Hulp die laagdrempelig toegankelijk is en dicht bij huis, vanuit het sociale, medische en justitiële domein.*
- *De benodigde randvoorwaarden om bovenstaande te realiseren.*

De actielijnen in het kader van Geweld hoort nergens thuis Drenthe zijn:

1. Er is een eenduidige integrale en bestuurlijke aansturing van (de ontwikkeling van) de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hier worden besluiten genomen.
2. Continuering en doorontwikkeling van de pilot MDA++-aanpak. Hier wordt complexe en ernstige casuïstiek systeemgericht en integraal opgepakt. Werkzame elementen dienen als basis voor de reguliere aanpak
3. Het uitrollen en borgen van de visie “Gefaseerde samenwerking aan Veiligheid” voor de gehele keten die werkt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Waarbij dezelfde taal wordt gesproken, zoveel als mogelijk dezelfde instrumenten worden gebruikt en afspraken zijn geborgd over ieders taak, rol en het delen van informatie.
4. Versterking van het lokale veld. Het is van belang dat er lokaal, laagdrempelig en toegankelijk, een aanpak is met voldoende expertise is om (signalen van) geweld te signaleren, te voorkomen en duurzaam op te lossen. Deze aanpak wordt ontwikkeld vanuit het veiligheidsperspectief van gezinnen en inwoners
5. Het inzichtelijk maken van de aard en omvang van de hermeldingen en recidive-problematiek (bij Veilig Thuis) en vervolgens het verlagen van de hermeldingen (bij Veilig Thuis)
6. Het verhogen van de expertise van professionals die werken in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit gaat het eerste jaar om het verhogen van de kennis en vaardigheden rondom signalering, de (verscherpte) Meldcode en het maken van veiligheidsplannen volgens de visie gefaseerde ketenzorg.
7. Het creëren van een veilig klimaat in iedere Drentse gemeente; waar de norm is dat praten over huiselijk geweld en kindermishandeling normaal is
8. Het verder ontwikkelen van preventie-programma’s om geweld in huiselijke kring te voorkomen en gezonde systemen te verstrekken
9. Trauma-sensitief werken en het ontwikkelen van gespecialiseerde trauma-behandelingen bij geweldsproblematiek
10. Vergroten van de expertise en hulp/preventie-programma’s op specifieke en kwetsbare groepen zoals kinderen, mensen met een licht verstandelijke beperking, interculturele geweldsproblematiek en seksueel geweld. Maar bijvoorbeeld ook de LHBTI-groep en de overbelaste mantelzorgers.

Gezien de landelijke onderzoeken, de bevindingen in Drenthe en de ambitie van gemeenten en organisaties in Drenthe, is het van belang een stappenplan te benoemen voor de komende jaren in Drenthe. Niet alles kan tegelijk. De doelen van de regio Drenthe sluiten aan bij de landelijke ambities binnen het programma: “Geweld hoort nergens thuis”: preventie, duurzaam stoppen en specifieke groepen. Het landelijk programma vraagt van iedere regio om een keuze te maken van met welke deel-doelstellingen zij het eerste jaar aan de slag gaat. In Drenthe kiezen we ervoor eerst de basis op orde te krijgen. Vanuit de gedachte dat je vervolgens kunt bouwen aan een duurzame, integrale en systeemgerichte aanpak. De basis op orde betekent bijvoorbeeld inzet op een goede integrale bestuurlijke sturing en een goede bodem waar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling structureel geborgd kan worden. Lokaal en regionaal. Een heldere visie op basis waarvan alle gemeenten, organisaties en professionals in het sociale, justitiële, medische en

veiligheidsdomein goed samen kunnen werken. Maar de basis op orde betekent ook dat reeds goed lopende initiatieven zoals de pilot MDA++ aanpak wordt gecontinueerd en gebruikt wordt om effectieve bestanddelen van over te nemen in de reguliere aanpak. De basis op orde betekent ook goed vormgeven van een lokaal hulpaanbod in onveilige situaties. Waar hulp laagdrempelig en toegankelijk is en dicht bij de mensen zelf en waar expertise die nodig is, voor handen is. Dit positioneert Veilig Thuis vervolgens meer en meer als een regionaal meldpunt en een expertisecentrum, waar op den duur minder meldingen binnen komen. Bij de basis op orde hoort ook het in beeld hebben van hermeldingen en recidive-problematiek.

4.4 Uitvoeringsplan

Om bovenstaande ambities en doelstellingen te vertalen in een uitvoeringsplan, is er een projectleider “Geweld hoort nergens thuis” aangesteld voor de regio Drenthe door centrumgemeente Emmen. Daarnaast wordt een werkgroep samengesteld. Deze werkgroep bestaat uit een aantal gemeenten en belangrijke stakeholders in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De projectleider GHNT is voorzitter van deze werkgroep. De werkgroep en de projectleider vallen onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de wethouder Jeugd van de centrumgemeente Emmen. Deze situatie is mogelijk tijdelijk totdat er een ander bestuurlijk gremium is gevormd, dan wel is aangewezen hiervoor. De projectleider en de werkgroep krijgen de opdracht een uitvoeringsprogramma te ontwikkelen op basis van bovenstaande ambities, en uit te voeren.

4.5 Actielijnen korte termijn.

Om bovenstaande te realiseren nemen we onderstaande punten in ieder geval mee in het uitvoeringsplan:

- Het beleggen van integrale bestuurlijke sturing in Drenthe waar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt geagendeerd, geadresseerd en besluiten worden genomen die impact hebben op de regionale aanpak en samenhang
- De visie ‘gefaseerde ketensamenwerking in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling’ is bekend bij gemeenten, organisaties en professionals en wordt geborgd in werkwijzen en aanpak. Gemeenten nemen dit op als basis in hun aanbestedingen en subsidietoekenningen en nemen tevens expliciet resultaatvelden op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling hierin op
- In iedere gemeente wordt, op basis van het landelijk kwaliteitskader lokale infrastructuur, een zelfscan gedaan en een plan van aanpak gemaakt om de knelpunten op te lossen. De resultaten van deze gemeentelijke zelfscans en plannen van aanpak worden (geanonimiseerd) verzameld en dienen als input voor het uitvoeringsprogramma. De lokale uitvoering wordt door iedere gemeente zelf opgepakt
- Er wordt een specifiek plan van aanpak gemaakt voor de ontwikkeling van een lokale werkwijze (met een multidisciplinaire triage) waarin alle leden van het gezin in beeld zijn, waar eenduidige regie is, zicht op veiligheid is belegd, waar verbinding is tussen

betrokken professionals en waar noodzakelijke informatie gedeeld kan en mag worden

- De positie van VTD wordt uitgewerkt op basis van de transitiegedachte: preventieprogramma's worden, zo mogelijk lokaal, ingezet om onveiligheid te voorkomen. Indien hulp nodig is na geweld wordt de hulp lokaal, laagdrempelig aangeboden. VTD is de spil en de expert in Drenthe waar het gaat om meldingen en triage en heeft de wettelijke taak waar het gaat om vaststellen van veiligheidsproblematiek. Veilig thuis voegt deze expertise vooral toe aan het lokale veld door middel van advies en ondersteuning en zal samen met gemeenten veiligheidscasuïstiek zo snel mogelijk overdragen naar het lokale veld.
- Preventie-programma's worden in kaart gebracht, gebundeld en verder ontwikkeld;
- Er worden ervaringsdeskundigen betrokken om de te ontwikkelen werkwijze en het uitvoeringsprogramma te toetsen en van input te voorzien;
- Er wordt, samen met het lectoraat Integrale Kindermishandeling, onderzoek gedaan naar hermeldingen bij Veilig Thuis en de recidive-problematiek.

4.6 Randvoorwaarden

Uiteraard wordt in het uitvoeringsprogramma door de werkgroep per onderdeel gekeken naar welke randvoorwaarden hiervoor noodzakelijk zijn om te komen tot het gewenste resultaat. Hieronder geven we een voorzet van een aantal randvoorwaarden die in ieder geval meegenomen dienen te worden.

Samenhang en verbinding

Om te komen tot een overzichtelijke aanpak is het van belang dat er verbindingen worden gelegd. Tussen de landelijke programma's die van invloed zijn op de Drentse situatie maar ook de regionale programma's en ontwikkelingen. Dit wordt qua sturing uitgewerkt in de actielijn 'integrale bestuurlijke sturing' maar te denken valt aan inhoudelijke verbinding en dwarsverbanden tussen verschillende programma's en ontwikkelingen bij Transformatie agenda Jeugd, het Zorg en Veiligheidshuis, het programma "Zorg en straf", Veilig Thuis, en haar positionering. Maar ook de verbinding met "De tien van Noord" bijvoorbeeld.

Rollen en verantwoordelijkheden

In het uitvoeringsprogramma wordt een beschrijving van ieders verantwoordelijkheden en rollen in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling uitgewerkt. Hiervoor wordt in de uitvoering rekening gehouden met bevoegdheden, expertise en taak en opdracht. En in de ondersteuning en aansturing wordt aangesloten bij de opschalings-modellen per gemeente (AVE).

Financiën en inzet

Er is in iedere gemeente een tekort aan financiële middelen als het gaat om Jeugd en WMO-gelden. Dat zorgt soms voor een financiële zorgelijke situatie. Er wordt een dringend beroep gedaan op het Rijk om de tekorten op de Jeugdzorg en WMO bij te passen. Echter, tot die tijd kampen gemeenten met reeds bestaande of dreigende tekorten op de middelen om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vorm te geven. De analyse in Drenthe laat zien dat er efficiënter en effectiever gewerkt kan worden. Daar waar het gaat om dubbelingen in proces, onnodige recidives, inefficiëntie in samenwerking en aansluiting, het niet inzetten van effectieve interventies. Landelijk zijn er voorzichtig analyses gemaakt van de kosten voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Er wordt voor Drenthe in het uitvoeringsprogramma een financiële paragraaf uitgewerkt. Rekening houdend met investeringen die nodig zijn om de aanpak effectiever en efficiënter in te kunnen zetten en zodoende financiële middelen te verschuiven.

Daarnaast vraagt de ontwikkeling van de aanpak expertise en inzet van professionals in bijvoorbeeld project- en werkgroepen. De vraag aan gemeenten is om hiervoor uren beschikbaar te stellen gedurende de duur van het project van hun eigen beleidsmakers. Om de regionale ontwikkelingen te ondersteunen stelt het landelijk programma team van geweld hoort nergens thuis, jaarlijks geld beschikbaar om de ontwikkelingen te ondersteunen, passend bij de landelijke doelstellingen en regionale keuzes.

Leren en ontwikkelen in een veilig klimaat

Er is overall nog te weinig zicht op de aard en omvang van huiselijk geweld en kindermishandeling in Drenthe. Of de informatie is versnipperd, niet voor iedereen toegankelijk en beslaat meestal maar een deel van de ketenaanpak. En er worden

minimale resultaten geformuleerd en deze resultaten zijn moeilijk te meten. We weten zodoende niet of we succesvol zijn en wat de werkzame elementen zijn. Hiervoor wordt op verschillende fronten geïnvesteerd. De aanpak MDA++ loopt mee met het landelijk effectiviteitsonderzoek, huidige en ontwikkelde expertise in Drenthe wordt in het project geweld hoort nergens thuis verzameld, gebundeld en er wordt een structurele vorm en plek gezocht om deze expertise te bundelen. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de ontwikkelingen in Transformatie Agenda Jeugd waar gesproken wordt over een expertisecentrum. Er is contact met het lectoraat Kindermishandeling van de Hanzehogeschool Groningen om komende jaren in samenwerking onderzoek te doen naar resultaten op de genoemde knelpunten en doelstellingen in de regio Drenthe. Professionals geven in verschillende bijeenkomsten aan hoe belangrijk het is in de ketensamenwerking een klimaat te creëren van vertrouwen over en weer. Vertrouwen vertaalt zich in weten wie wat doet, vertrouwen op elkaars expertise; ieder in zijn/haar eigen rol en het spreken vanuit eenduidige visie en taal. Het is van belang om de werkzame elementen uit de aanpak te behouden en de knelpunten op te sporen zodat deze opgelost kunnen worden. Een vorm hiervoor zou kunnen zijn: ketengerichte casereviews te borgen als randvoorwaarde van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. In het uitvoeringsplan wordt ook meegenomen hoe we de resultaten van de ingezette actielijnen kunnen volgen. Dit doen we aan de hand van de volgende vragen: Hoe weten we of we op koers zijn, welke resultaten zijn meetbaar en hoe kunnen we deze vertalen in de voortgang van het uitvoeringsplan.

Communicatie

Over de ontwikkeling en de voortgang van de regiovisie en de verschillende onderdelen, de resultaten en opbrengsten wordt via verschillende formele en informele kanalen gecommuniceerd. Dit wordt uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma. Daarnaast wordt de communicatie naar inwoners van Drenthe uitgewerkt in een actielijn en een aansprekende campagne ontwikkeld om te komen tot een normalisering van het bespreken van huiselijk geweld en kindermishandeling.

5. Organisatie en contactgegevens

Bestuurlijk verantwoordelijk
Wethouder R. Kleine; Centrumgemeente Emmen

Ambtelijke begeleidingscommissie – Contactpersoon
Dhr. R. Pel; Centrumgemeente Emmen
r.pel@emmen.nl

Projectleider “Geweld hoort nergens thuis” Drenthe
Mw. E. van der Weele
elsvdweele@gmail.com